

Loppuun saakka kynä kädessä

Hannu Mäkelä

Kuvat ja sanat sulkivat Hannu Mäkelän taikapiiriinsä jo pikkupoikana.

– Olen aina pitänyt kirjoittamisesta, mutta luulin että minusta tulisi taidemaalari, mutta lahjat eivät riittäneet. Kirjoittamisesta pidän yhä, se on minulle luontaisin tapa ilmaista.

Saan harhailta kaikilla kirjoittamisen alueilla. Ainoa jota en vielä ole tehnyt on oopperalibretto. En tiedä tekisinkö, jos joku lopulta pyytäisi.

Kuinka paljon kuvaat omaa elämäsi Eino Leinoa käsittelevien teosteni kautta?

– Leinon elämä oli erilainen kuin minun, tosin yksinäinen lapsuus yhdistää. Leinon kirjailijan ura ja sen vaiheet toki kiinnostavat, lähentävät meitä.

Leinossa on tutuus, ei samankaltaisuus, mutta tutuus. Hänen taiteilijaeetoksensa kiehtoo minua. Leino lahjoitti minulle tavallansa Onervan.

Mäkelä on taitava vanhuuden kuvaaja. Kirjassaan Äiti hän kuvaa suhdettaan riutuvaan äitiinsä.

– Se oli vaikea prosessi, mutta läheinen ja sillä tavalla rakas.

Entä kirja 102 -vuotiaana kuolleesta isästäsi?

– Isä-kirja on varmaan kaikkein vaikein kirjani. Etsin sävyä joka toteaa, mutta kertomuksen kulkua ei voi kauniiksi värittää vaikka miten yrittäisi. Olen onnellinen, kun prosessi on viimein ohi.

Lähestyt eläkeikää. Mikä voisi olla hyvän vanhuuden salaisuus?

– Minä en usko koskaan ns. eläköityväni. Ajattelen painaa loppuun saakka näin, kynä toisessa ja tennismaila toisessa kädessä. Pysyäkseen elämässä kiinni tarvitsen taidetta, sen tuomaa positiivista kokemusta, jolloin oma rampuus ja rujous eheytyy. Seuraavaksi yritän kirjoittaa Samuli Parosesta.

Kuinka Herra Huu voi?

– On hän elossa, tuolla mäellä pikku talossaan. Muuan pieni tyttö on toivonut, että vielä kirjoittaisin hänestä. Voi siis olla, että herra Huu ilmestyy taas joskus elämään kirjankin sivuilla...

Onko hän alter egosi?

– No sillä tavalla, että kovin pieni musta mies yrittää ja erehtyy, mutta on myös sitkeä. Ja lopuksi sitkeys sentään jollain lailla palkitaan.

Siskotuulikki Toijonen

Tätä ei saa unohtaa

Sakari Selin: Pimeät vuosikymmenet. Demokraattinen Sivystysliitto. 2003.

Satavuotisessa Suomen työväenliikkeen historiasa on ollut monenlaisia vuosikymmeniä: on ollut nousun ja voimakkaan kehityksen kausia, mutta on ollut myös vuosikymmeniä, jotka ovat olleet pimeitä ja synkkiä, täynnä sortoa ja väkivallanteoja. Toimittaja Sakari Selin on palannut näihin pimeisiin vuosikymmeniin kirjassaan Pimeät vuosikymmenet. Kirjaan on koottu 37 Sakarin kirjoitusta, jotka on aiemmin julkaistu työväenlehdissä ja Eläkeläisessä ja joiden päätteemana on taistelua sotaa, fasismia ja vainoja vastaan.

Tamperelaisena Sakari on kirjoittanut useita juttuja, joissa hän kuvaa tampere-laisten ja pohjoishämäläisten vasemmistolaisen toimien taantumusta vastaan. Onhan Sakari itse nuorena osallistunut maanalaiseen vastarintaliikkeeseen ja tuntee sitä kautta tilanteita, joissa hän ei ole ollut vain näkijänä, vaan myös tekijänä.

Sitteemmin Sakari on henkilökohtaisten haastatteluin ja arkistotutkimuksin selvittänyt tapahtumien kulkua. Niinpä jutuisia onkin elämän makua. Ne ovat taistelun vaikeuden kokeneen henkilön kirjoittamia. Jutuista tajuaa, ettei fasismien vastustaminen Suomessa ollut mitään kevyttä leikki- ja seikkailuohjelmia, vaan siinä taistelussa piti vastata pelkäämättä anka-

raan kysymykseen: oletko fasismien ja sodan puolesta vai niitä vastaan.

Esipuheessaan Sakari muistuttaa, että totuus ei kuole. Suomessa on tietoisesti ja tahallisesti pyritty unohtamaan ja vaikentamaan Suomen historian synkistä tapahtumista ja vuosikymmenistä. Joitain tapahtumia ja ajanjaksoja on jopa uusimmassa historiantutkimuksessa väärin tulkittu, että aikaisemmin sepitettyjä valheita on pyritty pyhittämään kansakunnan viralliseksi totuudeksi. Se koskee erityisesti vuoden 1918 tapahtumia ja sen jälkeisiä 20- ja 30-luvun aikoja sekä sota-ajan 1939–1945 synkkiä vuosia.

Sakari tuo kirjoituksissaan esiin joitain konkreettisia synkkien vuosien tapahtumia ja taisteluita. Utta hänellä on kerrottavaa Tampereen punaisten taistelusta maaliskuun ja huhtikuun 1918. Hän antaa vastauksen kysymykseen miksi punaiset hävisivät taistelun kirjoituksessa "von der Goltz: Ei Mannerheim vaan saksalaiset ratkaisivat taistelun Suomesta".

Sakari kertoo myös Mannerheimin suunnitelmasta Pietarin valtaamiseksi. Yleisesikunnan laatiman suunnitelman Mannerheim esitteli brittikenttärii Hubert Goughille toukokuun 26. päivänä 1919. Hyökkäyssuunnitelmasta käy ilmi, että liikekannalle olisi pantu noin 70 000 miestä eli 7 divisioonaa. Onneksi sillä kertaa suunnitelma ja sen

toteutus hautautuivat yleisesikunnan kassakaappiin.

Tänä päivänä tuntuvat uskomattomilta 27 kansanedustajan pidätykset ja vankeilaan tuomitsemiset, jotka valtiollinen poliisi ja oikeuslaitos tekivät vuonna 1923. Sakari kertoo: kalastuslakikin otettiin avuksi, kun sosialistisen puolueen kirjapainot takavarikoitiin sillä verukkeella, että lain säädöksen mukaan "laiton pyydys tuomitaan menetetyksi".

Sakari selostaa myös kansanedustaja Ahti Talvion pidätyksen kesällä 1930 Mäntsälässä, jolloin hänet tuotiin vanginpuvussa ja jalkapainoissa kärkeille. Tapauksesta on otettu valokuvia, joka todistaa samalla pidätyksen suorittaneiden suojeluskuntalaisten "urheutta". Ei saanut kansanedustajakaan lain turvaa lapualaisten kyydisä.

Sakari kuvaa myös punaorpojen kovaa kohtelua: 10 000 punaorpoa katosi sillä tavoin, ettei heitä koskenut minkäänlainen sosiaalinen apu.

Erikoista oli sekin, miten Suomen oikeuslaitos toimi lapualaisaikaan. Esimerkkinä Sakulla on Väinö Vuorion oikeusjuttu vuonna 1928 Turun hovioikeudessa. Syytetty Vuorio keskittyi vastineessaan muistelemaan roomalaisen lakimiehen Pliniuksen esittämää kysymystä: "Onko pelkkä kristittyinä oleminen sellaisenaan pidettävä rikoksena vai onko todet-

tava rikollisia tekoja?" Vuorio vastasi: "Nimitykset kristitty silloin ja kommunisti nyt ovat vallanpitäjien kannalta identtiset."

Keisari Trajanus päätti, että kristittyjä on rangaistava. Vuorio todisti, että kommunistivainot lapualaisaikaan Suomessa muistuttivat roomalaisen oikeuden 1800 vuotta aiemmin suorittamaa kristittyjen vainoa. Pelkkä kommunistina oleminen riitti tuomion perusteeksi. Kommunistit olivat kuin vapaata riistaa, "mörköjä", joita oli oikeus vainota mielin määrin.

Sakun kirjassa on selostettu monia muitakin mielenkiintoisia tapahtumia: suojeluskuntaurheilun luonnetta, miten keskitysleirit perustettiin Suomeen, miten 300 000 suomalaista kortitettiin valtiollisen poliisin arkistoon (suhteessa sen aikaiseen väkilukuun Suomi taisi päästä urkinnan eturiviin), runoilija Katri Valan vainoa jne.

Sanon: jokaisen eläkeläisen kannattaa lukea Sakari Selinin kirja. Se on kirjoitettu hyvällä tyyllillä. Kirjassa on sivuja 208 ja se on runsaasti kuvitettu ajankohdan kuvilla. Ja ennen kaikkea: Sakarin kertomia historian tapahtumia ei saa unohtaa. Työväenliike ja sen jäsenet kestivät raskaat pimeät vuosikymmenet: fasismien ja sodan vastainen taistelu ovat kunniakas luku Suomen työväenliikkeen historiassa.

Kalle Kuittinen

keskitysleirissä

syömistä jätkeasioista. Imeväiset kuolivat, kun nälkiintyneitten äitien rintamaito ehtyi, isompiin iski keripukki.

Osa leirin suomalaishenkilökunnasta oli inhimillisiä, jopa sääliäisiä. Haastatellut muistavat, että oli muuan kiltti Toivo, muuan Tauno. Mutta oli myös pelottava Pyöveli-Veikko, joka hakkasi nautinnokseen tai Ristinkantaja, joka ei luopunut pampustaan hetkeksikään. Raiskauksista ei lapsille kerrottu, mutta on käynyt ilmi, että niitäkin tapahtui. Eräs haastateltu kertoo jopa ilotalosta, johon oli kerätty nuoria naisia.

Historia ja nykypäivä

Uznikien haastattelut toimivat rytmittävänä runkona teokselle, jossa kirjailija elää sekä tätä päivää että historiaa Petroskoissa. Kaupunki on hänelle tuttu ja rakas. Nykyistä Petroskoita kuvataan eloisasti päiväkirjamaisissa jaksoissa, joskin sävyt ovat myös ahdistuneita, kun kirjailija vaelluksillaan yrittää paikallistaa 60 vuoden takaisia leirejä. Petroskoin historiasta kerrotaan paljon. Ehkä onkin hyvä muistuttaa mieliin, että tuohon Pietari Suuren nimiin 1703 perustettuun kaupunkiin suomalaisilla ei ollut mitään kuviteltujakaan oikeuksia, vaikka sitä niin topakasti miehityksen aikana suomalaistettiin. Muutama AKS:n fanaatikkokin sai nimikkokadun uudesta Äänislinnasta.

Inhimillisesti järkyttävän ja tärkein avautuu

haastateltujen kertomuksissa, jotka kirjailija uskollisesti sävyjä myöten toistaa. Leirikemusten yhdenkaltaisuudessa ne ovat todistusvoimaisia, mutta samalla henkilökohtaisia, yksilöllisiä elämäntarinoita. Suomeen tultuaan kirjailija kahlaa arkistojen "jylisevässä kirjameressä" yrittäen tavoittaa miehitysjän dokumentoituja faktapohjia. Ja mielen taustalla "seisovat nuo lapset piikkilanka-aitansa takana ja odottavat". Marja-Leena Mikkola näyttää oman järkytyksensä, ahdistuksensa, surunsa ja epävarmuutensa peittelemättä, ja samat tunteet siirtyvät lukijaan. Onko oikeutta ahdistaa kärsineitä ihmisiä muistelemaan näitä kauhuja? Onko oikeutta olla tekemättä juuri tätä?

Ankaraa asiaa keventävät lyhyet kuvaukset tapaamistilanteista. Nämä ihmiset ovat elossa, eivät tuhoutuneet! Juodaan teetä, itketään, nauretaan, puhutaan omista lapsista, elämästä tämän päivän Venäjällä. Helppoa sekään ei tavalliselle ihmiselle ole. Monet kaipaavat entistä järjestelmää. Vaikka helppoa ei entisillä lapsivangeilla ollut sodan jälkeisessä Neuvostoliitossakaan. Heihin suhtauduttiin epäluuloisesti. Haukuttiin pettureiksi, vaikka olimme lapsia, kuten eräs haastateltu toteaa.

Jonkinlainen tutkimuskomissio asetettiin sodan jälkeen, ja monet leirivangit antoivat siihen todistuksensa. Suomen sotasyllisyysoikeudenkäynneissä asiaa ei tutkittu; ja monet leireistä vastaavat häipyivätkin rau-

han tultua muille maille.

"Täytyy yrittää ymmärtää"

"Suomalaisiin minä suhtaudun kuin ihminen ihmiseen, minä olen sitä mieltä, että hallitukset ovat vastuussa tapahtuneesta", sanoo entinen lapsivangi Arkadi Jaritsyn. "Täytyy yrittää ymmärtää", hän sanoo, mutta sitä hän ei ymmärrä koskaan, miksi Suomen johto halusi miehittää alueen ja sulkea venäläiset piikkilanka-aidan taakse. Miksi pieni Suomi halusi olla Suur-Suomi, miksi tämä "lilliputti-imperialismi", kuten tuota politiikkaa nimitti Raoul Palmgren Suuressa linjassaan?

Marja-Leena Mikkola on koonnut teokseensa valtavan määrän faktatietoa suomalaisten miehityksen ajalta ja dokumentteihin perustuvia tietoja keskitysleireistä. Teokselle antaa oman erikoislaatuisen latautuneen tunnelmansa juuri yksityisen kokemuksen ja faktatiedon välinen jännite, keskinäinen kommunikaatio. Uhriksi joutuneen ihmisen yksilöllinen kokemus herättää faktan henkiin, näyttää asiatietojen takana olevan elämän. Kautta teoksen on mukana kirjailijan oma kauhustunut, mutta tietoa ja totuutta kiihkeästi etsivä mieli, käsin kosketeltavan konkreettinen myötätunto. Tässä historiateoksesa ei kirjoittaja jätä mielipidettään ilmaise-matta.

Hänen viimeinen haastateltavansa, lapsivankien yhdistyksen ensimmäinen puheen-

johtaja Klavdia Njuppjjeva, jolla on omat epäluulonsa, kysyy suoraan, onko tekeillä "objektiivinen kuvaus" vai ottaako kirjoittaja kantaa. Marja-Leena Mikkola kertoo tuovansa mielipiteensä esille. "Tietenkin. Minä olen kirjailija. Mitä hän oikein ajatteli?" Väistämättä tulee lukijakin omine elämäntarinoineen osalliseksi tähän historiaan. Kanssaeläjäksi, koska edustaa samaa sukupolvea, sotasukupolven lapsia. En voi olla ajattelematta: minä synnyin vuonna 1942. Se oli Petroskoin leireillä kaikkien noiden todistajien mukaan kauhein vuosi, julmin, nälkäisin... Ajattelen suomalaisia, ajattelen äitiäni, joka luki lehdistä voittoisia tarinoita uusista alueista, "vapautuksesta", Väinölänsä lapsille koittavasta uudesta huomenesta. Ajattelen rintamalla ollutta isääni. Missä päin hän mahtoi olla? Tiesikö hän, oliko hänellä aavistustakaan?

Tuula-Liina Varis

Työväen urheiluliitto 85-vuotias

Eläkeläisetkin tulevat TULLista Ouluun

Moni Eläkeläiset ry:n jäsen suuntaa juhannuksen alla matkansa Ouluun. Siellä järjestetään 18.–20.6. TUL:n 85-vuotisjuhlat tunnuksella TULLista Ouluun. Juhlien veteraanitapahtumaan odotetaan yli 1 000 osanottajaa.

–Kaikkiaan Ouluun saapuu 10 000 TUL:laista. Kilpailuja järjestetään peräti 26 lajissa Oulussa, ympäristökunnissa ja Oulussa, jossa suunnistetaan, kertoo tapahtuman järjestäjä, projektipäällikkö Tauno Puurunen.

Puurunen on voinut esitellä tapahtumaa hyvällä omallatunnolla myös Eläkeläiset ry:n järjestöjen tilaisuuksissa. Veteraaneilla on oma kolmipäiväinen ohjelma, johon kuuluu perjantaina 18.6. järjestettävän tapaamisen lisäksi kulttuurilava lauantaina, opastettuja kävelyretkiä maankuulun kulttuurihistorioitsijan Markus H. Korhosen opastuksella sekä petankin ja mölökkyn peluuta.

– Petankki on vanha tuttu, mutta mölökki saattaa olla oudompi. Se on kyykän tapainen peli, Puurunen selventää.

Veteraanit ja eläkeläiset ehtivät osallistua myös muuhun juhlaohjelmaan. Oulun Työväen Eläkeläisillä on kotikenttä, ja niinpä heiltä on tulossa 16-henkinen ryhmä pääjuhlan yhteisesitykseen. Kaikkiaan yhteisesityksille rakentuvien voimistelunumeroihin on ilmoittautunut 1 300 osanottajaa.

TULLista Ouluun on isoihin tapahtumiin tottuneessa Oulussakin suuri tapahtuma, jonka valmistelut ovat alkaneet vuoden 2002 alussa. Järjestelyt vaativat paljon vapaaehtoistyötä, ja siinäkin nähdään mukana mon-

ta Eläkeläiset ry:n jäsentä.

Iso kello lyö myöhemmin

Liikunta on selvästi lisännyt suosiotaan myös ikäihmisten keskuudessa. Siitä kertovat niin tutkimukset kuin eläkeläisjärjestöissä ja urheiluseuroissa toimivien kokemuksetkin.

– Se on tosi myönteinen asia, sanoo Eläkeläiset ry:n Jokilaaksojen aluejärjestön puheenjohtaja Väinö Kokkonen sanoo.

Kokkosella on vanhana painijana ja pesäpallon mestaruussarjan pelaajana kanttia kertoa, mistä liikunnassa on loppujen lopuksi kysymys.

– Iso kello lyö paljon myöhemmin, kun otsalle tulee kosteutta liikunnasta kahden tunnin ajan joka viikko.

Muhoksella, Kokkosen kotipesässä, on näytetty mallia. ”Huru-ukkojen” porukka pelaa lentopalloa joukkueella, jonka keski-ikä on parhaimmillaan ollut 75 vuotta ja nytkin 73 vuotta.

Vaikka Kokkosella on aktiivurheilijana ollut omat lempilajinsa, hän pitää kaikkia kuntoliikunnan muotoja samanveroisina. Ilokseen hän on aluejärjestön tuoreena puheenjohtajana voinut todeta yhdistyksissä harrastettavan monenlaista kuntoilua.

Muita väheksymättä hän kiittää pitkän uran nyrkkeilijänä ja nyrkkeilyvalmentajana tehnyttä Jorma Pellikkaa.

– Kun Jomppe tulee yhdistyksensä kerkoon, ei se ryhdy millekään ennen kuin on jumpattu. (PI)

Väinö Kokkonen (vas.) ja Tauno Puurunen iloitsevat liikunnan suosion lisääntymisestä eläkeläisten keskuudessa.

Ikäihmisten suhtautumisesta tietotekniikan opiskeluun väitöstutkimus

Hyödyn ja uteliaisuuden vuoksi

Tietokonetaitoja opettelevat ikäihmiset haluavat oppia kirjoittamaan tietokoneella, käyttämään sähköpostia ja hankkimaan tietoja Internetistä eli maailmanlaajuisesta tietokantojen yhteisverkosta.

Tällaisen tuloksen sai valtiotieteen maisteri Anne Sankari sosiologian väitöstutkimuksessaan ”Ikääntyviä tietoyhteiskunnassa. Kulttuuriset ajattelutavat ja sosiaalinen tila”: Väitöskirja tarkastettiin maalikuun lopulla Jyväskylän yliopistossa.

Tietoyhteiskuntaa pidetään Suomessa tärkeänä ja kansalaisia kannustetaan käyttämään informaatio- ja viestintäteknologiaa. Tietoyhteiskuntavisioiden on esitetty riskiryhmiä, joilla on vaara jäädä kehityksen ulkopuolelle tai jalkoihin, kuten työttömät, vammaiset ja ikääntyneet. Pitkään tosin vakuutettiin, että nekin palvelumuodot, joissa ei tarvita tietotekniikkataitoja, säilyvät vielä. Enää se ei olekaan itsestään selvää.

Sankari tarkastelee ikääntyneitä ja ikääntyviä, jotka ovat hakeutuneet kurssille opis-

kelemaan tietotekniikan käyttöä. Samankäiset eivät ole samanlaisia, mutta sukupolven näkökulmasta ikääntyneillä on paljon yhteistä. Moni ei ole käyttänyt tietokonetta työelämässään, tai heillä ei ole enää samanlaista kontaktia teknologian kehitykseen kuin työssä olevilla.

Tutkimuksen aineistona ovat haastattelut, joita on tehty Jyväskylän ikääntyvien yliopiston tietotekniikkakurssilaisille ja Helsingissä Ikäihmisten atk-yhdistys Enter ry:ssä vapaaehtoistyötä tekeville. Rajatun aineiston vuoksi tutkimus ei ole yleistettävissä Suomen kaikkiiin ikääntyneisiin.

Tekstit, viestit ja internet

Mitä uutta tietokone on tuonut ikääntyvien tietokoneen käyttäjien elämään? Kaikille se ei ole tuonut mitään erityistä, mutta yleisesti haastatellut ikääntyneet puhuivat kätevästä välineestä, jota ilman sinänsä tulisi toi-

meen.

Ikääntyvillä opiskelijoilla oli kaksi perussyytä, jotka olivat tuoneet heidät kurseille: tiettyjen itselle hyödyllisiksi ajateltujen taitojen opettelu tai yleinen uteliaisuus, halu tietää ja pysyä ajan tasalla - tai molemmat. Olennaista on, että ikääntyneillä on mahdollisuus opetella tietotekniikkaa omassa ryhmässään, jossa opettaja tietää ikääntyneen oppijan tarpeet. On edetävä hitaammin ja kerrattava enemmän.

Ikääntyneet halusivat oppia tekstinkäsittelyä, sähköpostia ja internetiä tietolähteenä. Heidän mielestään tietotekniikan kehitys jossain määrin koskettaa tavallista ihmistä. Monia asioita joutuu tekemään tai voi tehdä tietotekniikan kanssa, vaikka edelleen sitä voi halutessaan välttää.

Tietotekniikkaa käytetään konkreettiseen tekemiseen. Kun tietotekniikka koko ajan lisääntyy ja on jonkinlainen nykyisyyden symboli, sen arkinen tunteminen ja hallinta tuovat tunteen kehityksessä mukana olemisesta. Tietoteknisten taitojen opettelua ei kui-

tenkaan pidetä itseisarvoisena tai muuta tärkeämpänä.

Ovatko ikääntyneet syrjässä?

Sankari tarkastelee lisäksi ikääntyneiden kulttuuris-sosiaalista toimintatilaa ranskalaisen Pierre Bordieun ajattelun pohjalta. Bourdieun mukaan myös nuorten ja vanhojen keskinäisessä jaottelussa on kyse vallanjaosta. Ikääntynyt voi olla yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti keskiössä, jos hänellä on taloudellisia, kulttuurisia ja sosiaalisia voimavaroja. Nuori voi olla syrjässä.

Ikääntyneiden tietynasteinen ulkopuolella oleminen näkyy esimerkiksi siinä, miten he puhuvat syrjäytymisestä: tietotekniikan osaamattomuus ei enää voi syrjäyttää ikääntyneitä, mutta nuorten olisi huolehdittava osaamisestaan. Toisaalta se näkyy siinä, miten hitaasti ikääntyneitä on alettu ottaa huomioon tuotesuunnittelussa. Perusnäkökulma tuntuu edelleen olevan, että ikääntyneet eivät yleensä osaa ja halua käyttää tietotekniikkaa.

Kunnia ja uskollisuus olivat samuraille elämää arvokkaampia

Samuraihaarniska oli ylpeydellä kannettu korkean samuraisuvun tunnus. Kuva Reetta Lepistö.

Samuraitaistelu. Tuntematon taiteilija. Kustkamera.

Miekkakotelo ja kaksi katanaa. Kustkamera.

Samurai – tuhat vuotta kulttia ja kulttuuria. Museokeskus Vapriikki 5.9.2004 saakka

Perustietomme Japanista voi kai tiivistää sanoihin Honda, Kawasaki, Suzuki, Toyota, Sony, harakiri, kamikatz ja geisha. Nämä nimet liittyvät myös japanilaiseen samurai-kulttuuriin, joka kukoisti vuodesta 866 vuoteen 1868.

Honda, Kawasaki jne. olivat kuuluisia samurai-sotilassukuja. Samurait, ”he, jotka palvelevat” vaikuttivat syvästi Japanin yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Vaikutukset tuntuvat ja näkyvät yhä yhteiskunnan rakenteisiin ja toimintatapoihin.

Tampereen Vapriikissa esillä oleva Samurai – tuhat vuotta kulttia ja kulttuuria” kertoo, miten samuraiden ensimmäisten vuosisatojen aikana Japanin sisäinen sotatila oli yleisempi kuin rauha. Sotia käytiin vallasta sekä maan hallinnasta ja sen mukanaan tuomista verotus- ja muista oikeuksista.

Vastustajia ei säälitetty, heidät surmattiin. Verikosto oli normaalia, ja oli paras surmata mahdollisimman monta – voitettua johtajan suku ja liittolaiset, jotta itse välttyi koltta.

Vuosien 1600 ja 1868 välistä ajanjaksoa kutsutaan japanissa Edo-kaudeksi, jolloin vallitsi poikkeuksellisen pitkä rauhan aika. Edo-kaudella kehittyi japanilainen kulttuuri huippuunsa. Rauhan kääntöpuoli oli pysähtyneisyys, Japani sulkeutui.

Tiukka sotilasmäinen kuri, järjestys ja luokkajako estivät uudistumisen, mikä lopulta johti yhteiskuntajärjestelmän luhistumiseen, kun ulkomaailma pakotti Japanin avautumaan kansainväliselle kaupalle.

Vuosina 1871-72 jäykkä luokkajako purettiin länsimaisten aatteiden mukaisesti ja lopullinen kuolinisku samurailuokalle tuli vuonna 1872 yleisen asevelvollisuuden astuttua voimaan. Neljä vuotta myöhemmin kiellettiin siviilihenkilöiltä miekan kantaminen julkisesti.

Seuraavana vuonna samurait nousivat 25 000 miehen voimalla kapinaan uudistuksia vastaan Saigo Takamoriin johdolla, mutta he kaatuivat viimeiseen mieheen hallituksen joukkojen tulivoiman edessä.

Jousi ja miekka

Samurai opetteli tappamisen taitojen lisäksi tekemään kauniita kukka-asetelmia, opiskeli filosofiaa, opetteli kirjoittamaan kauniilla käsialalla, joka kertoisi kirjeen vastaanotta-

jalle luonteenpiirteet mahdollisimman tarkasti sekä harjoitti teeseremonian hallinnan huippuunsa.

Samurain arvomaailmasta sanottiin, että kunniaan ja uskollisuuteen verrattuna hän arvosti elämää vain höyhenen verran. Hän oli aina valmis kuolemaan eikä missään tilanteessa tahtonut kääntää selkäänsä viholliselle, vaikka se olisi merkinnyt hänen omaa kuolemaansa.

Alkuvaiheessa samurain tärkein ase oli 2-2,5 metriä pitkä jousi, jonka kädensija ei ollut keskellä vaan noin kolmasosan siittä alaspäin. Näin sitä oli helpompi käyttää hevosen selästä. Myöhemmin 1100-luvulla tärkeimmäksi aseeksi tuli käyrä miekka, josta tuli palvonnan ja kunnioituksen kohde.

Suvun kunnian puolesta

Samurai taisteli enemmän sukunsa kuin itsensä takia. Kiiwaissa 1300-luvun sisällissodan taisteluissa suvun jäsenet saattoivat liittyä vastakkaisille puolille, että edes jompikumpi olisi lopulta jäänyt voittajan puolelle.

Samurailla oli yksi tai kaksi jalkaisin liikkuvaa palvelijaa, jotka auttoivat varustusten kantamisessa ja vihollisen päiden keräämisessä. Irtopäiden avulla arvioitiin voiton merkitystä. Jos päiden joukosta löytyi ystävien tai liittolaisten päitä, rangaistukseksi katkaistiin sormi oikeasta kädestä.

1500-luvun lopussa portugalilaisten mukana tulivat Japaniin ensimmäiset tuliaseet, jotka alkoivat rapauttaa samurai-sotilaiden taistelutaitojen perinteitä, kun ruutiaseella kuka tahansa voi ilman mitään erityistaitoja tappaa kenet tahansa. Sodat alkoivat käydä yhä verisemmiksi kun mies miestä vastaan -periaate alkoi unohtua ja kaikki tappamisen keinot alkoivat olla sallittuja.

Itsehillintään keskittyvä samurai tarvitsi vastakohdaksi unelmakuvan naisesta, geishan, jonka piti osata laulaa, soittaa ja tanssia sekä keskustella sujuvasti mutta miellyttävästi. Geishat olivat aikansa viihdyttäjiä, mutta he eivät olleet prostituoituja.

JUHA DRUFVA

Lähteet:

Fält, Nieminen, Tuovinen, Vesterinen: Japanin kulttuuri, Otava 1994
Kakuzo Okakura: Kirja teestä. Suom. Minna Törmä. Kustannus Taide 2000
Samuraiden aika. Vapriikki 2004, Tampereen museoiden julkaisuja 73

ELÄKELÄISET RY:N KURSSIT KUNTORANNASSA SYKSYLLÄ 2004

Kansantanssin ohjaajien kurssi

24.-30.8. (6 vrk)

Kurssi on tarkoitettu tanhuryhmien ohjaajille, jotka ovat käyneet ohjaajien peruskurssin tai muilla tavoin hankkineet tanhuamisen perustaidot. Kurssilla opiskellaan ensisijaisesti Kittilän kesäpäivien tanhuohjelmistoa sekä sen ohjaamista omalle ryhmälle.

Vierivä kivi ei sammaloidu – askartelukurssi

7.-13.9. (6 vrk)

Kurssi on tarkoitettu kaikille käden taidoista ja askartelusta sekä elämänmenon pohdiske- lusta kiinnostuneille jäsenille, niin miehille kuin naisille. Työpajoissa käytetään moni- puolisesti erilaisia askartelumateriaaleja ja -tekniikoita.

Laulajien ja soittajien kurssi

27.9.-4.10. (7 vrk)

Kurssi on tarkoitettu lauluryhmien ohjaajille ja säestäjille sekä kaikille kiinnostuneille, jotka haluavat oppia entistä paremmin laulamaan ja soittamaan äänissä. Kurssilla opiskellaan ensisijaisesti Kittilän kesäpäivien suurkuoron ohjelmistoa, sen ohjaamista omalle ryhmälle sekä säestämistä.

Voimistelunohjaajien kurssi

5.-11.10 (6 vrk)

Kurssi on tarkoitettu liikuntaryhmien uusille ja vanhoille ohjaajille sekä kaikille voimiste- lusta kiinnostuneille jäsenille. Kurssilla opiskellaan ensisijaisesti Kittilän kesäpäivien voi- mistelun kenttäohjelma ja sen ohjaaminen omalle ryhmälle. HUOM. Aikaisemmista tiedoista poiketen voimistelunohjaajien neljän vuorokauden Kittilä-kurssia ei järjestetä syksyllä vaan se pidetään tammikuussa 2005.

Taloudenhoidon perusteet II

11.-17.10. (6 vrk)

Kurssi on tarkoitettu taloudenhoidon ykköskurssin käyneille tai aiemmin kirjanpidon kans- sa tekemisissä olleille taloudenhoitajille. Kurssilla kerrataan lyhyesti ykkösjakson asiat, teh- dään kirjanpito- ja tilinpäätösharjoitus, perehdytään tilintarkastuslakiin sekä toiminnan ja talouden suunnitteluun.

Kansantanssin ohjaajien Kittilä-kurssi

22.-26.10. (4 vrk)

Kurssilla opiskellaan Kittilän kesäpäivien pääjuhlan tanhuesitys sekä sen ohjaaminen omal- le ryhmälle.

Liiku itsesi iloiseksi – terveysliikunnan kurssi

26.10.-1.11. (6 vrk)

Kurssi on tarkoitettu iloksi ja virkistykseksi kaikille liikunnasta pitävälle ja sitä harrastavil- le jäsenille. Kurssilla perehdytään monipuolisesti kehoa ja mieltä virkistäviin liikunta- ja toimintamuotoihin. Erityisteemana on jooga.

Ikäihmisen hyvä arki – eväitä edunvalvonnan kehittämiseen

9.-15.11. (6 vrk)

Kurssi on tarkoitettu yhdistysten johtokuntien jäsenille ja muille paikallisen edunvalvon- nan kehittämistä kiinnostuneille. Kurssin tavoitteena on lisätä yhdistyksissä valmiuksia vaikuttaa paikallisen tason päätöksentekoon ikäihmisten arjen parantamiseksi.

Ohjelmatoiminnan kurssi

16.-22.11. (6 vrk)

Kurssi on tarkoitettu yhdistysten kerho- ja juhlatilaisuuksien vetäjille ja juontajille, sketsien ja lausunnon esittäjille sekä erilaisten ohjelmaryhmien ohjaajille. Kurssilla harjoitellaan esiin- tymistaitoa, tilaisuuksien suunnittelua ja esitettäviä ohjelmia.

Matkavastaavien neuvottelupäivät

22.-25.11. (3vrk)

Päivät on suunnattu matkavastaavan tehtävässä jo jonkin aikaa, tai pitempäänkin toimineil- le, ja niillä on tarkoitus ideoida uutta matkatoimintaa sekä vaihtaa kokemuksia.

Kursseille hakeminen

Kursseille hakeudutaan täyttämällä kurssihakemus, joka lähetetään osoitteeseen Eläkeläi- set r.y. / koulutussihteeri, Mechelininkatu 20 A, 00100 Helsinki. Kurssihakemuslomakkei- ta saa yhdistysten toimihenkilöiltä.

Jos yhdistys maksaa osallistujan kurssimaksun, tulee hakeutumisen tapahtua yhdistyksen kautta. Ne, jotka maksavat kurssimaksun itse, voivat lähettää hakemuksensa suoraan Elä- keläiset r.y:n keskuksistoon.

Lähetä hakemus mielellään viimeistään kuukausi ennen kurssin alkua. Jos kurssilla on tilaa, huomioidaan myös myöhemmin saapuneet hakemukset. Kurssikutsut osallistujille lähetet- tään noin kolme viikkoa ennen kurssin alkua.

Kurssimaksut ja matkakorvaukset

Kurssimaksu määräytyy syyskuun alusta lähtien Kuntorannan puolihoidon mukaan. Hin- taan sisältyy majoitus 2 hengen huoneessa, aamiainen, päiväkahvi ja päivällinen sekä pää- sy kylpylään. Kurssimaksu pitää sisällään myös opetuksen ja opetusmateriaalin. Harraste- kurseilla peritään lisäksi omakustanteinen materiaalmaksu. Halutessaan voi nauttia päi- vittäisen lounaan maksamalla sen paikan päällä Kuntorannassa.

7 vuorokauden kurssi maksaa 334,50 euroa, 6 vrk:n kurssi 287 euroa, 4 vrk:n kurssi 192 euroa ja 3 vrk:n neuvottelupäivät 144,50 euroa. (Elokuun tanhukurssi on vielä vanhalla hin- nalla.)

Kaikkien kurssien osanottajille korvataan matkakustannukset 17 euroa ylittävältä osalta halvimmman matkustustavan mukaisina.

Jos haluat tarkempia tietoja, soita Eläkeläiset r.y:n koulutussihteerille, puh. 09 - 348 69211.

Oulussa puhuttiin EU:sta

Markkinat uhkaavat sosiaali- palveluja

Valtiotieteen tohtori Matti Kari pitää suomalaisten sosiaalipalvelujensuurimpana uhkana markkina voimien yrittystä tunkeutua alueelle, jonne ne eivät kuulu. Suomen eläkejärjestelmään uhka ei hänen mukaansa yllä.

– Markkinat vaativat yhä voimakkaammin, että ne saavat tuottaa ja tarjota erityisesti sosiaali- ja terveydenhoitopalveluja.

Kari kertoi EU:n päätöksentekojärjestelmästä ja sen vaikutuksesta Suomen eläke- ja sosiaalipolitiikkaan Jokilaaksojen aluejärjestön EU-tilaisuudessa Oulussa.

Kari on työskennellyt seitsemän vuotta Suomen EU-edustustossa Brysselissä tehtävään seurata juuri sosiaaliturvaa sekä eläke- ja vakuutuspolitiikkaa.

Nykyisin hän toimii työeläkevakuutusyhtiö Varman ulkomaanpalvelujen päällikkönä.

Karin mukaan päätöksenteko on oleellisesti muuttunut 1990-luvun alusta, jolloin Suomi liittyi ensin ETA:aan ja sitten EU:hun. Tuolloin sosiaali- ja eläkepolitiikasta päätettiin EU:ssa ns. normaalia menettelyä käyttäen. Se tarkoittaa, että komission valmistelemat lakiehdotukset

set käsitellään ja niistä päätetään ministerineuvostossa.

Päätetään, jos päätetään. Järjestelmä ei toiminut eikä toimi, koska sosiaalipolitiikassa edellytetään yksimielisyyttä EU:n jäsenmailta.

Poliittikka rakenteiden ulkopuolella

Toimimaton järjestelmä on korvautunut vuoden 2000 alusta lähtien avoimen koordinaation menetelmällä, johon on mallia otettu EU:n talouspolitiikasta.

–Toimivalta, siis päätöksenteko, säilyy kansallisella tasolla, mutta sosiaaliturvan kehitystä seurataan yhdessä. Jäsenmaiden virkamiehet vaihtavat kokemuksia, laativat raportteja ja yhteisraportteja. Tavoitteena on sitouttaa jäsenmaat omaksumaan hyviä esimerkkejä ja saada ne luopumaan toimimattomista järjestelmistä.

Ensimmäisissä raporteissa on käsitelty köyhyyden torjumista sekä jokaisen EU-maan yhteistä huolta, kuinka eläkejärjestelmät ja niiden rahoitus kestävät suurten ikäluokkien eläköitymisen. Kolmas raportti käsittelee ter-

Jokilaaksojen Aluejärjestöjen kokoukseen oli tullut osanottajia yli 20 yhdistyksestä.

Matti Kari kuunteli kysymykset tarkasti.

veyden- ja vanhustenhuoltoa. – Seurannassa tehdään poliittiset linjaukset: nuo keinot ovat hyviä, näitä keinoja ei kannata käyttää, Kari tiivistä uuden menetelmän merkityksen.

Karin mukaan avoimen

koordinaation menetelmän suurin ansio EU:n normaaliin päätöksenkoon verrattuna on siinä, että se ylipäätään toimii.

Epäilyttävää on, että linjaukset tehdään kaikkien rakenteiden ulkopuolella. EU-parlamentilla ei ole mitään tekemistä avoimen koordinaation menetelmän kanssa. EU:n uudessa perustuslaissa todetaan vain, että parlamentti pidetään ajan tasalla kehityksestä.

– Se ei ole demokraattista, mutta ongelmana on, että 10 uuden maan liittyttyä jäseniksi mitään järjeviä päätöksiä ei normaalin menetelmällä voida tehdä. Siihen ei ole kyetty 15 jäsenmaakaan EU:ssa.

– Kielteistä on myös se, että valtiovarainministeriöt ovat tottuneet heiluttamaan punakynää jäsenmaissa ja niin ne tekevät tässäkin järjestelmässä.

Suurimpana uhkana Kari piti kuitenkin markkinatalouden tunkeutumista alueelle, jolle se ei kuulu. Markkinat esittävät yhä ponnekkaammin vaatimuksia, että ne saavat ryhtyä tuottamaan ja tarjoamaan sosiaalipalve-

luja. Erityisesti se on uhka Suomen kaltaisissa maissa, joissa julkisen vallan osuus on ollut ratkaiseva.

Sattuma vai viisaat päättäjät

Yleisö tivasi Karilta vastauksia lähinnä kahteen kysymykseen: yhdenmukaistetaanko eläkejärjestelmät ja säilyykö Suomen sosiaaliturvan ja eläkkeiden taso, kun unioniin liittyy kymmenen uutta jäsenmaata.

– Periaatteessa EU:ssa voidaan päättää lainsäädännöstä, joka edellyttää jäsenmailta samaa tasoa. Käytännössä niin ei tehdä. Sen sijaan avoimen koordinaation menetelmän kautta sosiaaliturvajärjestelmät samankaltaistuvat, Kari vastasi.

Kari vakuutti eurooppalaisia keskustelua seuranneille kuulijoille, että Suomessa ei eläkejärjestelmä ole samalla tavalla uhattuna kuin esimerkiksi Saksassa, Itävallassa, Ranskassa ja Italiassa.

–Suomessa on ihan sattumalta sellaisia tekijöitä, jotka koituvat eläkeläisten pelas-

tukseksi. Työeläkemaksut päätettiin aikanaan rahastoida yksityisiin työeläkelaitoksiin.

– Meillä on rahastoissa tällä hetkellä 70 miljardia euroa, joihin valtio ei pääse kiinni.

–Suomessa astuu ensi vuoden alussa voimaan eläkeuudistus, joka näyttää turvaavan järjestelmän ja rahoituksen kestävyuden myös suurten ikäluokkien eläköityessä. Uudistus voitiin tehdä, koska meillä työmarkkinajärjestöt ovat voineet osallistua eläkejärjestelmien kehittämiseen.

Myös tilaisuuden toinen alustaja, kansanedustaja ja EU-parlamenttiehdokas

Anne Huotari (vasl) kehui suomalaista tel-järjestelmää. Hän ei kiittänyt siitä sattumaa, vaan viisaita päättäjiä.

– Onneksi meillä oli 1960-luvun alussa hyviä päättäjiä, jotka näkivät kauas. Tällaista viisautta meilläkin pitäisi olla, Huotari sanoi.

Huotarin mielestä kovasti arvostettu taitettu indeksi oli sellainen ratkaisu, jota tehtäessä yritettiin katsoa pitkälle tulevaisuuteen.

PEKKA ISAKSSON

Rahalla saa ja öljyllä pääsee

Kansanedustaja Anne Huotaria ei käynyt Oulussa kateeksi, vaikka hän oli arvannut, kuinka käy. Kun hän pääsi Oulussa ääneen, oli tilaisuuden yleisön paras terä ja taitunut. Huotarin puheta edelsi aluejärjestön vuosikokous ja tohtori Matti Karin kiinnostava, mutta tarkkaavaisuutta vaativa alustus.

–EU:ta ei pidä nähdä suunnattomana möhkäleenä. Lopulta on kysymys hyvin läheisistä ja arkipäiväisistä asioista, vakuutti Huotari, joka on asetettu Vasemmistoliiton ehdokkaaksi EU-parlamentin vaaleihin.

Esimerkin Huotari otti yhdistämällä EU:n, Maailman kauppajärjestön ja ruokakaupan lihatiskin.

– Suomen on helpompi osallistua Maailman kauppajärjestön WTO:n neuvotte-

Anne Huotari oli osannut ennakoita tilaisuuden venymisen

luihin osana EU:ta kuin yksin. Neuvotteluissa ratkaistaan esimerkiksi se, saammeko ruokapöytään lähiruokaa. Se riippuu sekä maatalouden tukipolitiikasta että niistä rajoituksista, joita esimerkiksi amerikkalaisen pihvilihan tuonnille Eurooppaan pystytään asettamaan.

– Tai otetaan toinen esimerkki. Voimme vaatia, kuten olemme tehneetkin, että päätetään yhteisesti minimitasosta pääomaverotuksessa. Sillä voidaan estää työpaikkojen siirtymistä maasta toiseen. Pohjoissuomalaisten arkeen vaikuttavat myönteisesti myös hankkeet, joita on käynnistetty rakennerrahastojen varoilla ja muulla EU-rahoituksella.

Yhdeksi suurimmista uhkatekijöistä Huotari näki Karin tavoin sosiaali- ja erityisesti

terveydenhuoltopalvelujen yksityistämisen. Hänen mukaansa kysymys on siitä, mitä kussakin maassa ymmärretään julkiseksi sektoriksi. Monissa maissa se tarkoittaa lähinnä vesihuollon kaltaisia teknisiä palveluja.

– EU-vaaleissa on mahdollisuus vaikuttaa tällaisiin asioihin ja niistä käytyyn ideologiseen keskusteluun. Tärkeää on myös se, kuinka EU:ssa suhtaudutaan uusiin jäsenmaihin. Ongelmia syntyy, jos ne jätetään syrjään ja ryhdytään synnyttämään erilaisia ytimiä vanhoista jäsenmaista.

Huotarilta kysyttiin työpaikkojen maastaviennistä ja toisaalta halvan työvoiman tulosta Suomeen. Kysyjät halusivat tietää, millä sosiaaliturva sitten rahoitetaan, kun

maassa on vain työttömiä eläkeläisten elätettävänä.

– Kiina-ilmiöön on eduskunnassa puututtu ja siitä on puhuttu, kun Vasemmistoliiton ryhmä teki helmikuussa välikysymyksen asiasta. Me emme voi millään mahtikäs-kyllä komentaa Wärtsilää tai mitään muutakaan yritystä pysymään Suomessa.

Huotari syötti pallon kuluttajille. Hekin voivat ottaa kantaa kieltäytymällä ostamasta tuotteita, joita tehdään ihmisoikeuksia polkevilla erityistalousoikeuksilla Kiinassa tai kolmannessa maailmassa.

Helponkin vastattavan Huotari sentään sai: miksi työttömyys on alhaisin EU:hun kuulumattomissa Sveitsissä ja Norjassa?

–Norjassa on öljyä ja Sveitsissä rahaa, Huotari vastasi.